

Лисенко Л. О.,

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кіровоград

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ “ЛЮБОВ” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті подано аналіз фразеологічних одиниць з компонентом “любов”. Визначається ступінь співвідношення семантики фразеологічних одиниць. Наголошується на чинниках, що беруть участь у розвитку аналізованих фразеологізмів.

Ключові слова: *фразеологічні одиниці, функціональний аспект, фразеологічна номінація, система фразеологізмів, особливості функціонування, лінгвокультурологічний аспект.*

В статье представлен анализ фразеологических единиц с компонентом “любовь”. Определяется степень соотношения семантики фразеологических единиц. Отмечаются факторы, участвующие в развитии рассматриваемых фразеологизмов.

Ключевые слова: *фразеологические единицы, функциональный аспект, фразеологическая номинация, система фразеологизмов, особенности функционирования, лингвокультурологический аспект.*

The article deals with the analysis of idioms of love. The degree of correlation of semantics of phraseological units is determined. The factors involved in the development of the analyzed phraseological units is emphasized.

Key words: *phraseological units, functional aspect, phraseological nomination, the system of phraseology, linguo cultural aspect.*

Спостерігаючи розвиток фразеології за останні десятиліття, можна помітити її інтенсивність, яка характеризується перш за все різноманітністю проблем, що вивчаються. З одного боку, завданням фразеологів є опис матеріалу фразеології окремих мов з акцентом на їх специфічні особливості, з другого – все більшого значення набуває порівняльне вивчення систем фразеологізмів різних мов.

Так, дослідження в галузі семантики фразеологічних одиниць (ФО) охоплюють у сучасному мовознавстві широке коло проблем, які вирішуються на матеріалі германських, романських, слов'янських мов: антропоцентризм фразеологічної семантики (О.В. Забуранна, В.Л. Пирогов, Н.В. Щербакова), взаємодія фразотвірних компонентів у процесі утворення узагальнено-образної семантики ФО (М.Ф. Алефіренко, В.М. Білоноженко, І.С. Гнатюк, І.П. Задорожна, Л.Г. Золотих, С.Б. Пташник, Н.Б. Романова, С. Fldes), мовні механізми виникнення емотивності ФО, її зв'язки з іншими компонентами фразеологічного значення (М.В. Гамзюк), внутрішня форма ФО та її функції (Е.І. Астахова, О.В. Кунін, В.М. Угринюк), національно-культурна специфіка семантики ФО (С.Н. Денисенко, Д.О. Добровольський, О.Я. Остапович, В.М. Телія, В.Д. Ужченко, Ю.А. Фірсова, F. Kraas), роль генетичного прототипу в формуванні семантики ФО, реалізації конотативних можливостей фразеологізмів (В.І. Гаврись, Ю.П. Солодуб, С.Г. Шулежкова), контекстуальна реалізація семантики ФО, особливості її оказіонального перетворення (Л.М. Замулко, Л.Ф. Козирева, В.І. Шрайбер, Л.Ф. Щербачук, F. Hammer, A. Sabban, B. Wotjak). Так, функціонування онімів у складі ФО в англійській мові займалися Б.М.Ажнюк, З.Р.Загірова, Г.П.Манушкіна та ін. [1, 2, 7, 10, 11].

Попри значну кількість праць, в яких піддаються аналізу різні аспекти фразеологічної семантики, відсутні ґрунтовні дослідження семантики ФО в парадигматичній та синтагматичній площинах, що вивчають її формування та розвиток на засадах синхронно-діахронного підходу. Поза увагою дослідників залишається встановлення зв'язків між розвитком семантики фразеологізмів та зміною їх валентності в умовах мовленнєвого контексту, дослідження імпліцитної та контекстуальної валентності фразеологізмів, не в достатній мірі вивчається вплив соціокультурних чинників на формування семантики ФО [8]. Вивчення механізмів формування та розвитку семантики ФО, закономірностей реалізації їх дистрибутивних зв'язків при функціонуванні у мовленнєвому контексті сприяє визначенню семантичних властивостей аналізованих ФО [9, с. 45].

Актуальність порівняльного аспекту системного вивчення фразеології поза сумнівом представляє великий інтерес як для розробки загальної теорії фразеології, так і для вивчення загальних і часткових ознак досліджуваних мов. Однак дослідження всієї системи фразеологізму може бути успішним лише при ретельному вивченні її окремих мікросистем, які характеризуються наявністю загальних і специфічних ознак, властивих усій системі в цілому [11, с. 8].

Однією з основоположних тверджень нашої роботи є семантика фразеологізму, в описі якої використовувалася концепція О.В. Куніна, зокрема, його розробку аспектів значення фразеологізму, конотативного аспекти, внутрішньої форми одиниць фразеологізмів [4]. У рамках порівняльної фразеології аналізуються як споріднені, так і неспоріднені мови. При порівняльному аналізі описуються й інтерпретуються в культурологічному ключі ФО різних мов [5, с. 6].

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що ФО розглядаються на матеріалі англійської та української мов.

У історії будь-якої національної культури питання, що стосуються людських взаємин, таких як любов і дружба, завжди мали і до цих пір мають першорядне значення. Люди намагаються з'ясувати, в чому полягає сенс любові, чому любов така необхідна, чому життя без любові не мило. Проте ці вічні питання, що не мають однозначного тлумачення, викликають безліч суперечок. Проте людство не залишає наполегливих спроб осмислити ФОномен любові.

Об’єктом справжнього дослідження є концепт “Любов”, що описується лінгвістичними засобами англійської мови. Мета дослідження – визначити стереотипи англословного суспільства, пов’язані з явищем любові.

В ході суцільної вибірки із словників фразеологізмів, словників прислів’їв і приказок був виявлений мовний корпус лексико-фразеологічних одиниць, що описують концепт “Любов” (всього 178 приклад).

Аналіз семантичного змісту відібраних одиниць (далі ФО) фразеологізмів дозволив умовно розділити їх на групи:

- I. Всемогутня сила любові (39 ФО);
- II. Любов може нести не тільки радість і щастя (32 ФО);
- III. Любов мінлива (28 ФО);
- IV. Любов вільна і незалежна (17 ФО);
- V. Любов і матеріальне благополуччя (15 ФО);
- VI. Любов засліплює (11 ФО);
- VII. Про велике щастя взаємної любові (11 ФО);
- VIII. Любов – основа всього життя (7 ФО);
- IX. Любов і розлука (5 ФО);
- X. Зовнішність як одне з джерел любові (5 ФО);
- XI. Чесність і довіра в любові (5 ФО);
- XII. Материнська любов найсильніша (4 ФО);
- XIII. У любові головне результат, а не засіб (4 ФО);
- XIV. Дружбі немає місця, коли приходиться любов (3 ФО);
- XV. Любов треба підтримувати (2 ФО).

Найбільш частотною в англійських фразеологізмах є думка про те, що “Любов – це сила”. В цьому випадку любов часто персоніфікується і наділяється людськими здібностями і якостями: *Love conquers all; Love laughs at locksmiths; Love makes the world go round; Love rules the country without a sword; Than love greater force exists; Love will creep where it may not go.* Подібні метафоричні описи свідчать про емоційне відношення англійців до любові як всемогутньої сили. Ця думка отримує подальший розвиток у фразеологізмах, що затверджують, що любов вільна і незалежна, нею не можна керувати: *Love cannot be forced. Forced love does not last. Follow love and it will flee, flee love and it will follow thee.*

Любов – субстанція, що активно діє, яка впливає на тих, що оточують і здатна кардинально змінити людину: *Love makes men orators. Love makes all hard hearts gentle. Love makes a wit of the fool.* Проте, закохавшись, людина часто втрачає здатність мислити і міркувати розумно: *The first sight of love is the last of wisdom; Love puts reason away;* “закриває очі” на недоліки: *Love is blind. Faults are thick where love is thin.* Приведені приклади містять явно негативну оцінку.

Заслужують на увагу фразеологізми, що виражають ідею про мінливість і скоротечності любові: *Hot love is soon cold; Hot love does not reign; Hotter love will often sour; Light love will change; The love that is too violent will not last long; Love is sweet in the beginning but sour in the ending.* З приведених прикладів видно, що любов наділена в цьому випадку різними епітетами, що несуть негативну оцінку. Дійсна любов триватиме вічно. Ця ідея знаходить віддзеркалення в прислів’ях типу *Natural love descends but it does not ascend; Sound love does not soon forgotten; A perfect love does not rust; True love endures in the heart; Faithful love will never turn to hate; No love like the first love.*

Але якщо любов виникла, то її треба підтримувати. Англійці порівнюють любов з вогнищем: *Love is no longer love when it is without arrows and without fire.* Але, як відомо, вогнище швидко гасне, якщо не підкидати дрівець: *Love is fire, once out, is hard to kindle; Puddings and paramours should be hotly handled.*

Важливе місце в англійських фразеологізмах займає думка про те, що любов може нести не тільки радість і щастя, але і біль і страждання: *Great love, great sorrow; Love is full of fear; Love’s beginning is fear, middle sin, and end grief and annoyance; There is no living in love without suffering; Love is a sweet torment;* і може навіть довести до смерті: *The love of ladies causes pain to lovers and death to horses.* А сварки і ревності в любові природні: *He that loves dearly chides severely; The quarrel of lovers is the renewal of love; Love is never without jealousy.*

Любов залежить від цілого ряду обставин, наприклад від грошей. Фактичний матеріал свідчить про те, що в англійській мовній свідомості має місце думка про те, що гроші важливіше для людини, чим відчуття, і що без грошей не буває любові: *Love lasts as long as money endures; Money is the sinews of love as well as of war; Love is potent, but money is omnipotent; Who marries for love without money, has good nights and sorry days.* Проте цілий ряд англійських фразеологізмів затверджує зворотне: *Love in a cottage; Love lives in cottages as well as in courts; Lovers live by love as larks live by leeks.*

Таку ж суперечність можна побачити і у відношенні “любов і відстань”. Одні прислів’я свідчать, що розлука породжує любов: *Men are best loved farthest off,* а інші, навпаки, стверджують, що чим далі один від одного, тим холодніше за відчуття: *Salt water and Absence wash away love; Absence sharpens love, presence strengthens it.*

Одним з джерел любові може бути зовнішність: *Love comes by looking. In love beauty counts for more than reputation. Love must be attracted by beauty of mind and body.* Проте краса не обов’язковий і не єдиний атрибут любові: *Love built on beauty, soon as beauty dies.*

Мабуть, ні у кого не викличе сумнівів той факт, що любов неможлива без довіри і чесності: *Love asks faith and faith firmness; Where love is there is faith; Where there is no trust there is no love.*

Головну нагороду – любов – хоче отримати кожен. Кожен хоче пізнати щастя бути коханим. Але якими шляхами до нього йти? Найголовнішим джерелом любові є сама любов: *Show love to win love; Love begets love;*

Love is mother of love. Частину ФО розвиває думка про те, що всі можливі засоби хороші, оскільки нагорода буде того коштувати: *All is fair in love and war. All stratagems are fair in love.*

Любов має бути взаємною, і вона хороша тільки тоді, коли взаємна: *Love is the reward of love; Love is a true price of love; Love should not be all on one side; Love is both for love.*

Є всі підстави вважати, що любов розуміється як один з основоположних аспектів життя і визнається одним з первинних чинників в людських взаєминах, що відбите і в мовній концептуалізації любові: *Better to have loved and lost, than never to have loved at all. Sound love does not soon forgotten. A perfect love does not rust. True love endures in the heart. To live without loving is not really to live.*

Таким чином, проведений аналіз дозволив виявити багатогранність і багатокомпонентність концепту “Любов” в англійській мові. Він викристалізувався з конкретних фактів діяльності людини, вчинків, переживань, емоцій.

Нині невіршеним залишається й питання системності фразеологічного фонду мови. Подальші розвідки у цьому напрямку, на наш погляд, це дослідження якісних змін у фразеологічному складі мови, вивчення структурної та семантичної систематики фразеологізмів, з’ясування функціонального аспекту цих мовних одиниць.

Література:

1. Алефіренко М. Ф. Лінгвокреативні процеси формування фразеологічної семантики / М. Ф. Алефіренко // Мовознавство. – 1988. – № 5. – С. 35-41.
2. Ващенко В. С. Фразеологізація компаративних зворотів / В. С. Ващенко // Мовознавство. – 1975 – № 4. – С. 34-40.
3. Долгих Н. Н. Структурно-грамматические характеристики английских фразеологических единиц, содержащих анимальный образ // Язык и культура. – Культурологический подход к преподаванию языка и литературы / Н. Н. Долгих. – К. : Изд-во Дом Дмитрия Бураго, 2004. – Т. 2. – Вып. 7. – С. 196.
4. Кунин А. В. Английская фразеология (теоретический курс) / А. В. Кунин. – М., 1970. – 324 с.
5. Кунин А. В. Большой англо-русский фразеологический словарь. Изд. 4-е, переработанное и дополненное. Около 20 тыс. фразеологических единиц. – М. : “Русский язык”, 1984. – 944 с.
6. Кунин А. В. Русско-английский фразеологический словарь. – Изд. 4-е, переработанное и дополненное. Около 20 тыс. фразеологических единиц. – М. : “Русский язык”, 1984. – 942 с.
7. Леонтьев А. Л. Психологические единицы и рождение речевого высказывания / А. Л. Леонтьев. – М., 1989. – С. 17.
8. Молотков А. И. Фразеологизмы и принципы их лексикографического описания / А. И. Молотков. – М., 1967. – С. 9.
9. Семчинский С. В. Семантична інтерпретація мов: монографія / С. В. Семчинський. – К. : Вища школа, 1994. – 256 с.
10. Тепкеева В. В. Репрезентация концепта любви в английских пословицах // Англистика XXI века: Сб-к материалов III Всероссийской науч. конференции. Санкт-Петербург, 24-26 января 2006 г. – СПб : Филол. фак-т СПбГУ, 2007. – С. 305-311.
11. Удовиченко Г. М. Прогресивна і регресивна деривація в системі фразеологізмів / Г. М. Удовиченко // Мовознавство. – 1984. – № 2. – С. 18-24.
12. Федуленкова Т. Н. Английская фразеология / Т. Н. Федуленкова. – Архангельск, 2000. – 132 с.
13. Korunets' I. V. Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages. – Vinnitsa, 2003. – 239 с.